

Artur BORCUCH

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach,

Wydział Zarządzania i Administracji

PRAWO CZŁOWIEKA DO PODSTAWOWYCH USŁUG FINANSOWYCH – WYZWANIA GLOBALNE

Streszczenie. Wykluczenie finansowe stanowi coraz ważniejszy problem we współczesnych finansach. Z jednej strony w literaturze naukowej pisze się coraz więcej o innowacyjnych usługach finansowych (wpływ informacyjnych i komunikacyjnych technologii na finanse), jednak z drugiej zapomina się o narastającej liczbie osób, które tracą dostęp do usług podstawowych. Prezentowany artykuł przedstawia problemy związane z wykluczeniem finansowym i próby jego przewycięzania w skalach europejskiej oraz globalnej.

THE HUMAN'S RIGHT TO ESSENTIAL FINANCIAL SERVICES – GLOBAL CHALLENGES

Summary. Financial exclusion becomes a peculiar problem in contemporary finance. From one point of view, in scientific literature there are growing number of publications concerned to innovative financial services (the influence of information-communication technologies on finance). From other side, there are not much publications uprising problems of people losing access to financial services. The presented article is an effort to discuss the problems of financial exclusion and attempts to overcome this phenomenon in European and global scale.

Wstęp

W świecie, który podlega nieustannemu procesowi globalizacji, swoboda przepływu kapitału jest traktowana jako główny wyznacznik. Wiele się mówi o kapitale, który „nie ma paszportu” i może przepływać skąd chce i dokąd chce. Powstało również wiele teorii (przede wszystkim ekonomicznych) pokazujących zalety takiego stanu rzeczy. Zwraca się w nich uwagę na kapitał inwestycyjny oraz kapitał spekulacyjny. Ten drugi jest jednak pewnym

źródłem niepokojów. Kapitał ma przecież swojego właściciela, a ten inspirowany maksymalizacją zysku może „przetransportować” swoje pieniądze z jednego regionu świata do drugiego.

Można zadać pytanie, jaki powyższe zagadnienia mają związek z podstawowymi usługami finansowymi, skoro jedna problematyka dotyczy skali makro, a druga odnosi się do skali mikro? Próba odpowiedzi na powyższe pytanie powinna jednak skłonić do refleksji nad odpowiedzialnością, którą ponoszą kraje zaawansowane względem krajów rozwijających się. Bez odpowiedniej pomocy finansowej i innego potraktowania odpowiedzialności posiadaczy pieniądza, zagadnienia dotyczące wyrównania poziomów bogatej Północy i biednego Południa są iluzją.

Celem niniejszego opracowania jest przyjrzenie się sferze wykluczenia finansowego i próba znalezienia pewnych kierunków zwalczania tego zjawiska.

Wykluczenie finansowe

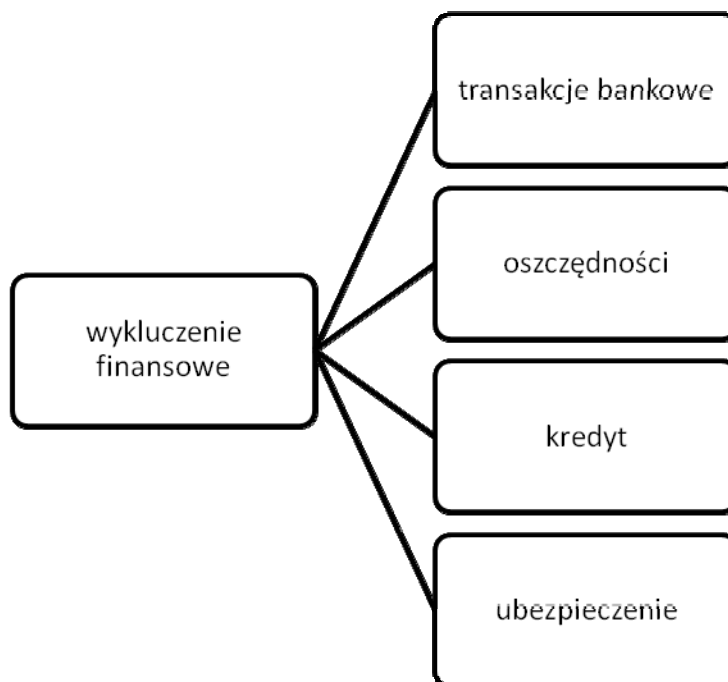
Po raz pierwszy określenie wykluczenia finansowego zostało użyte w 1993 roku, kiedy to geografowie zwrócili uwagę na ograniczony fizyczny dostęp do usług bankowych, będący efektem zamykania oddziałów bankowych. W szerszym zakresie pojęcie to zostało użyte dopiero w 1999 roku i odnosiło się do osób, które miały ograniczony dostęp do dominujących usług finansowych. W ogólnym rozumieniu, wykluczenie finansowe oznacza proces, w którym ludzie napotykają trudności w korzystaniu z usług i produktów finansowych w podstawowym rynku, będących właściwymi dla ich potrzeb i pozwalającymi im prowadzić normalne życie społeczne w społeczeństwie do którego należą¹.

Zastanawiając się, jakie usługi finansowe są szczególnie ważne z punktu widzenia powszechnego dostępu przez społeczeństwo, Bank Światowy w 1995 roku zaproponował następujące obszary:

- transakcje bankowe;
- oszczędności;

¹ Financial Services Provision and Prevention of Financial Exclusion. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Inclusion, Social Policy Aspects of Migration, Streamlining of Social Policies, European Commission 2008, p. 9.

- kredyty;
- ubezpieczenia².

Rys. 1. Obszary wykluczenia finansowego

Fig. 1. Areas of financial exclusion

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Financial Services Provision and Prevention of Financial Exclusion. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Inclusion, Social Policy Aspects of Migration, Streamlining of Social Policies, European Commission 2008, p. 11.

Wykluczenie bankowe – transakcje bankowe:

Dostęp do banków (w szczególności usług transakcji bankowych) jest postrzegany jako uniwersalna potrzeba w większości rozwiniętych i bezgotówkowych społeczeństwach. Brak dostępu lub korzystania z tego „finansowego zaopatrzenia” powoduje złe wyniki i wpływa na inkluzję społeczną, którą dezintegruje ponieważ:

- jest to najbardziej popularny zasób finansowy, a jego brak jest czymś na wzór „stygmatyzacji”;
- jest kluczem w dostępie do innych usług finansowych, zaś jego brak zaburza dostęp do rynku i zwiększa możliwość dostępu do nieuczciwych zasobów oraz ich wzrostu, a także może w konsekwencji powodować wzrost ryzyka ubóstwa;
- staje się trudny i drogi dla osób, które płacą wyłącznie gotówką, a jego brak powoduje wzrost prawdopodobieństwa zostania okradzionym albo ryzyka ubóstwa;

² Ibidem, p. 11.

- prowadzi do „konsumowania” czasu i niepotrzebnych, a przy tym nużących, procedur, zaś ich brak prowadzi do ekskluzji.

Typami transakcji, które mogą być powiązane z rachunkiem bankowym, są:

- regularne odbieranie (w postaci elektronicznego przelewu) płatności w postaci rent, emerytur i społecznego wsparcia;
- konwertowanie czeków i dowodów kasowych na gotówkę;
- bezpieczne przechowywanie pieniądza do czasu, aż zajdzie potrzeba jego wypłaty;
- płacenie za dobra i usługi w inny sposób niż w gotówce;
- elektroniczne płacenie rachunków;
- wykonywanie przekazów pocztowych.

Warto odnotować, iż od momentu kiedy posiadanie rachunku bankowego przestało wystarczać, aby osoba została zakwalifikowana jako „włączona finansowo”, można wyróżnić trzy typy takiego włączenia: 1) „odbankowieni”; 2) „marginalnie ubankowieni”; 3) „całkowicie ubankowieni”³.

"odbankowieni", którymi są generalnie osoby bez dostępu do banku w ogóle

„marginalnie ubankowieni” to osoby posiadające rachunki depozytowe ale nie posiadają usług płatności elektronicznych, nie posiadają kart płatniczych ani książeczek kasowych. To także mogą być osoby, które posiadają powyższe dogodności, ale z nich praktycznie nie korzystają lub w bardzo niewielkim stopniu

„całkowicie ubankowieni” to osoby posiadają dostęp w pełnym zakresie do usług bankowych transakcji, które są właściwe dla ich potrzeb i statusu społeczno-ekonomicznego

Rys. 2. Rodzaje włączenia finansowego

Fig. 2. Types of financial exclusion

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Financial Services Provision and Prevention of Financial Exclusion. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Inclusion, Social Policy Aspects of Migration, Streamlining of Social Policies, European Commission 2008, p. 11.

³ Ibidem, p. 11.

Wykluczenie dotyczące oszczędności:

Kwestia dotycząca oszczędności jest zupełnie inna w porównaniu z wykluczeniem z transakcji bankowych. Dostęp do zwykłego rachunku depozytowego w perspektywie globalnej nie przysparza wielu problemów. W dodatku brak dostępu do niego albo używania może powodować trudności w życiu codziennym, ale nie może być łączony z wykluczeniem społecznym. Warto jednak zauważyć, że brak depozytów jest częściej bardziej konsekwencją niż przyczyną problemów społecznych w następujących przypadkach:

- brak pieniędzy do oszczędzania;
- brak nawyków do oszczędzania pieniędzy w banku;
- niechęć do związków z bankami ze względu na niedobre doświadczenia lub uprzedzenie⁴.

Wykluczenie w dostępie do kredytu:

Kredyt to główne narzędzie finansowe dające dostęp do dóbr albo wydatków, które przekraczają budżet miesięczny, takich jak np. wyposażenie (samochody, domy itd.). Może on odgrywać znaczącą rolę w łagodnej konsumpcji i chronić przed szokami związanymi z brakiem dochodu. Brak dostępu albo korzystania z zaopatrzenia finansowego może wpływać na włączenie finansowe w różnych wariantach:

- ponieważ niektóre typy kredytów (np. debet na koncie/ karty kredytowe) są obecnie znacznie wykorzystywane w niektórych regionach Unii Europejskiej, ich brak może „stygmatyzować”;
- ponieważ brak dostępu do niektórych dóbr wpływa na dostęp do minimalnego standardu życiowego, brak właściwego kredytu może „stygmatyzować” i redukować poziom dobrobytu;
- brak w dostępie do odpowiedniego kredytu może powodować trudności w pokryciu budżetu domowego i wpływać na wzrost niezrównoważenia na dłuższy czas.

Biorąc pod uwagę szerokie spektrum kredytów, problemy związane z dostępem lub wykorzystaniem są trudniejsze do zdefiniowania i zawarcia, ze względu na wielowymiarowe aspekty: różne produkty, różni dostawcy, różne prawa, różny popyt oraz różna metodologia (credit scoring). Co więcej, udzielanie „właściwych” kredytów musi być zbalansowane z racjonalnymi potrzebami banków, aby ominąć zbyt wysokie ryzyko. Z tych względów budowanie szczegółowej skali w pełni wykluczonych do w pełni „włączonych” klientów jest trudne.

⁴ Ibidem, p. 12.

Z tej perspektywy można zaproponować kilka wariantów od całkowicie wykluczonych do całkowicie włączonych:

- wykluczony w dostępie do kredytu – brak dostępu;
- niewłaściwie obsłużony przez alternatywnych pożyczkodawców – pożyczkodawcy pieniądza lub wszelcy inni dostarczyciele ze szczególnie wysoką stopą procentową i innymi złymi warunkami w porównaniu do średniej na rynku;
- niewłaściwie obsłużeni przez głównych pożyczkodawców – główni pożyczkodawcy mogą oferować niewłaściwy kredyt;
- właściwie obsłużony przez alternatywnych pożyczkodawców – nawet jeżeli kilka przypadków się zdarzy, prawdopodobieństwo występuje;
- właściwie obsłużeni przez głównych pożyczkodawców – idealna sytuacja⁵.

Wykluczenie w dostępie do ubezpieczenia:

Obecnie niektóre rodzaje ubezpieczenia są podstawowe w organizacji nowoczesnego społeczeństwa lub nawet obowiązkowe (np. OC dla aut). Jakkolwiek nie ma konkretnej definicji, które typy ubezpieczania są oceniane jako te, które mogą wpływać na wykluczenie finansowe⁶.

Wykluczenie finansowe w Europie

Poziom wykluczenia finansowego w krajach Europy Zachodniej jest dużo niższy niż ma to miejsce w Europie Centralnej i Wschodniej. Warto jednak przyjrzeć się bliżej temu zjawisku na podstawie danych statystycznych, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1

Poziom wykluczenia finansowego w wybranych krajach Unii Europejskiej
(w %) w 2003 roku (badani: osoby powyżej 18 roku życia)

	Brak konta bankowego	Marginalnie ubankowieni	Wykluczni z usług bankowych	Wykluczeni finansowo
EU 15	18	8	10	7
EU 10	53	6	47	34
Niemcy	7	2	5	3
Grecja	78	42	36	28
Hiszpania	42	30	11	8
Francja	4	1	3	2

⁵ Ibidem, p. 12-13.

⁶ Ibidem, p. 13-14.

cd. tabeli 1

Irlandia	41	21	19	12
Wielka Brytania	15	6	9	6
Austria	20	11	9	3
Węgry	49	6	43	34
Czechy	40	11	29	17
Litwa	65	12	53	41
Słowacja	48	12	37	26
Polska	58	2	56	40

Zródło: Opracowanie własne na podstawie: Financial Services Provision and Prevention of Financial Exclusion. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Inclusion, Social Policy Aspects of Migration, Streamlining of Social Policies, European Commission 2008, p. 22.

Ogólnie rzecz ujmując, około 30% osób dorosłych żyjących w krajach UE-15 i 54% nowych krajów członkowskich (UE-10) nie ma konta oszczędnościowego, co wynika z pomiaru Eurobarometru 2003. Szwecja jest krajem z najwyższą liczbą kont oszczędnościowych – tylko 7% dorosłych nie miało konta oszczędnościowego. Jednak można wymienić też kraje, gdzie populacja ma najmniejszą liczbę rachunków oszczędnościowych – Portugalia (62% nie miało rachunku oszczędnościowego), Włochy (50% nie miało rachunku oszczędnościowego), Grecja (41% nie miało rachunku oszczędnościowego), Francja (39% nie miało rachunku oszczędnościowego). Biorąc z kolei pod uwagę nowych członków UE, proporcje w populacji w zakresie braku konta oszczędnościowego sięgały od 24% na Cyprze do 76% na Łotwie⁷.

Wykluczenie finansowe na świecie (przykłady krajów rozwijających się)

Kwestia wykluczenia finansowego i pomysłów na jego zmniejszenie jest tym bardziej istotna, jeżeli weźmiemy pod uwagę światowe problemy związane z ubóstwem. Z tej perspektywy inwestycje w krajach rozwijających się oraz programy pomocowe dla wykluczonych finansowo stają się priorytetem. Dla potwierdzenia tego stanowiska wskazuje się, iż co najmniej 80% ludzi na świecie żyje za mniej niż 10 USD dziennie⁸. Najbiedniejsze 40% światowej populacji osiąga ok. 5% globalnego dochodu. Z kolei najbogatsze 20% osiąga $\frac{3}{4}$ światowego dochodu⁹. Problem ten komplikuje jeszcze fakt, iż ok. 72 mln dzieci

⁷ Ibidem, p. 28.

⁸ S. Chen, M. Ravallion: The developing world is poorer than we thought, but no less successful in the fight against poverty. World Bank, August 2008.

⁹ Human Development Report 2007. United Nations, New York 2007, p. 25.

w wieku szkolnym z krajów rozwijających się nie chodzi do szkoły (dane z 2005 roku), z czego 57% to dziewczynki¹⁰. Liczba osób żyjących w ubóstwie na świecie wynosi 1 mld. Z kolei liczba dzieci na świecie, która jest „bez edukacji” wynosi 121 mln¹¹.

Tabela 2

Różne poziomy ubóstwa w 2005 roku w mld osób

Linia ubóstwa	1 USD	1,25 USD	1,45 USD	2 USD	2,5 USD	10 USD
Poniżej linii ubóstwa	0,88	1,40	1,72	2,60	3,14	5,15
Powyżej linii ubóstwa	5,58	5,06	4,74	3,86	3,32	1,31

Źródło: World Bank Development Indicators 2008. Podają za: A. Shah: Poverty Facts and Stats, <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats#src1> z dn. 22.02.2009.

Finanse międzynarodowe potwierdzają dramatyczną sytuację krajów rozwijających się i ignorancję ze strony krajów zaawansowanych. Światowy PKB (ze światową populacją wynoszącą ok. 6,5 mld ludzi) w 2006 roku wynosił 48,2 bln USD. Najbardziej zamożne kraje (ok. 1 mld osób) są szacowane na 36,6 bln USD (76% światowego PKB). Kraje o niskim dochodzie (2,4 mld osób) są szacowane na 1,6 bln USD (3,3% światowego PKB). Kraje o średnim dochodzie (3 mld osób) realizują pozostałą część PKB na poziomie 10 mld USD (20,7% światowego PKB)¹².

Tabela 3

Globalne priorytety w wydatkach w 1998 roku (cz. 1)

Priorytety globalne	mld USD
kosmetyki w USA	8
lody w Europie	11
perfumy w Europie i USA	12
papierosy w Europie	50
drinki z alkoholem w Europie	105
narkotyki na świecie	400
wydatki na zbrojenia na świecie	780

Źródło: A. Shah: Poverty Facts and Stats, <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats#src1> z dn. 22.02.2009.

¹⁰ Millenium Development Goals Report. United Nations, New York 2007.

¹¹ A. Shah: Poverty Facts and Stats, <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats#src1> z dn. 22.02.2009.

¹² World Bank Key Development Data & Statistics. World Bank 2008.

Powyższe dane warto przyrównać do uniwersalnego dostępu do usług społecznych w krajach rozwijających się.

Tabela 4

Globalne priorytety w wydatkach w 1998 roku (cz. 2)

Priorytety globalne	Mld USD
Edukacja na poziomie podstawowym dla wszystkich	6
Woda i sanitariaty dla wszystkich	9
Zdrowie reprodukcyjne dla wszystkich kobiet	12
Usługi związane z podstawami zdrowia i żywienia	13

Źródło: A. Shah: Poverty Facts and Stats, <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats#src1> z dn. 22.02.2009.

Powyższe dane wskazują, że bogate kraje bez większego wysiłku są w stanie wesprzeć regiony zacofane w zakresie podstawowych środków zapewniających godne życie. Warto do tego dodać działania banków socjalnych, zapewniające dostęp do mikrofinansów.

Wpływ technologii informacyjno-komunikacyjnych na wzrost gospodarczy danego kraju jest niepodważalny (szczególnie w ostatnich 50-60 latach)¹³. Biorąc pod uwagę Nigerię, warto zauważyć, iż w ciągu ostatnich trzech dekad w Nigerii przyłączono 450 tys. linii naziemnych, zaś klientów sieci komórkowych jest 32 mln. Naukowcy z London Business School wyliczyli, że każdy 10% wzrost właścicieli telefonów komórkowych w rozwijającej się gospodarce jest warte 0,6% dodatkowego wzrostu PKB¹⁴.

Porównując poziom ubankowienia pomiędzy krajami świata, można podać za przykład następujące kraje. W Hiszpanii, kraju wysoko ubankowanym, są dwa rachunki depozytowe na dorosłego, zaś w Austrii trzy. Z kolei na Filipinach jest tylko 1 konto oszczędnościowe na 3 dorosłych, zaś w Kenii co 14 osoba ma taki rachunek. W Hiszpanii jest pożyczka bankowa na 2 osoby dorosłe, w Ekwadorze jest jedna pożyczka na 13 dorosłych, a w Bangladeszu na 18 osób¹⁵.

Od niewielkich organizacji non profit, które miały swoje początki w latach 70. i 80., mikrofinanse stały się znaczącą siłą, która rosąco działa jako część sektora finansowego. Według Microfinance Information Exchange (MIX), 1330 instytucji zajmujących mikrofinansów pożyczyło pieniądze 57 milionom osób na całym świecie. Na podstawie

¹³ R.A. Schultz: Information Technology and the Ethics of Globalization: Transnational Issues and Implications. Information Science Reference, Hershey – New York 2010, p. 234.

¹⁴ E. Rhyne: Microfinance for Bankers and Investors. Understanding the Opportunities and Challenges of the Market at the Bottom of the Pyramid. McGraw Hill, New York – Chicago 2009, p. 12.

¹⁵ Ibidem, p. 13.

danych ze szczytu na temat mikrofinansów w 2007 roku wskazano na 133 mln aktywnych kredytobiorców (pożyczkobiorców) w 3316 instytucjach mikrofinansów¹⁶.

Tabela 5

Wskaźniki inkluzji finansowej w wybranych krajach świata w 2006 roku

Kraj	Liczba oddziałów bankowych na 100 tys. osób	Liczba bankomatów na 100 tys. osób	Rachunki kredytowe na 1 tys. dorosłych	Rachunki depozytowe na 1 tys. dorosłych
Kenia	1,3	1,0	bd	70
Bangladesz	4,5	0,06	55	229
Południowa Afryka	6,0	17,5	bd	bd
Indie	6,3	bd	bd	bd
Meksyk	7,6	16,6	bd	310
Ekwador	9,3	6,3	77	420
Hiszpania	96	127	556	2076

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: E. Rhyne: Microfinance for Bankers and Investors. Understanding the Opportunities and Challenges of the Market at the Bottom of the Pyramid. McGraw Hill, New York – Chicago 2009, p. 14.

Można zadać kilka podstawowych pytań:

- Jak ubodzy ludzie mogą oszczędzać pieniądze, jeżeli praktycznie nie stać ich na jedzenie?
- Jak może być ich stać na płacenie wysokich stóp procentowych?
- Czy takie osoby nie zaniedbają sprawy i nie znikną w slumsach?
- Czy kobieta, która nie umie pisać i czytać, może nauczyć się obsługiwać bankomat (ATM)?

W związku z powyższym warto zwrócić uwagę na najbiedniejsze grupy społeczno-ekonomiczne (BOP – Bottom of the Pyramid). Określeni ludzie biznesu podejmują różne wyzwania związane z biznesem serwowanym dla osób o niskim dochodzie. Aby rozwiązać pewne wątpliwości oraz niezdecydowanie, można zadać pytanie:

- Czym wyróżnia się rynek dla osób o niskim dochodzie? Czy osoby te chcą takich samych produktów jak klasa średnia?
- Jak można zredukować koszty małych pożyczek i realizacji niewielkich transakcji?
- Jaki jest najlepszy sposób, aby zdobyć klientów z obszarów wiejskich i miejskich slumsów?
- Jak można zredukować koszty związane z tzw. zaprawą i cementem (brick and mortar costs)?

¹⁶ Ibidem, p. 15.

- Czy klienci o niskim dochodzie są tak ryzykowni, jak się obawiamy? Gdzie dokładnie leży to ryzyko?
- Jak mikrofinansowe instytucje zarządzają ryzykiem? Czy prywatne instytucje mogą wykorzystywać te same techniki?¹⁷.

Wiele wyżej wymienionych pytań można zebrać w 4 wyzwaniach związanych z dostarczaniem usług finansowych dla klientów BOP:

1. **Rozumienie klienta.** Mówiąc szerzej, biedni potrzebują takich samych rodzajów usług finansowych jak klienci z klasy średniej. Klasycznym błędem jest traktowanie produktów dla ubogich jako uboższej wersji dla klientów o wyższym dochodzie. Głębokie rozumienie specyficznych potrzeb jest wymagane do uzyskania właściwego projektu produktu.
2. **Redukowanie kosztów.** Niewielkie rozmiary rachunków i transakcji powiązanych z ludźmi biednymi są fundamentalnym wyzwaniem do uzyskania profitów. Bariery związane z kosztami są wyższe dla ubogich klientów oraz tych w wiejskich i odległych obszarach. Radykalne uproszczenie produktu jest jednym kluczem, zaś technologia może być drugim.
3. **Nieformalność i zarządzanie ryzykiem.** Klienci BOP są ryzykowni, ponieważ są narażeni ekonomicznie i działają nieformalnie. Większość ryzyka to tylko spostrzeżenia, jednak aktualne ryzyka mogą być zarządzane przez właściwe techniki. Instytucje mikrofinansów, używając tych najlepszych praktyk, demonstrowają stałe wysokie osiągnięcia spłaty.
4. **Budowanie przemysłu.** Kilku dostawców ma siłę do tworzenia lub wejścia samemu w dziewiczy rynek. Inni dostawcy (dostawcy) pomagają rozwinąć rynek, uatrakcyjnijają biznes wspierający (np. dostawcy technologii informacyjnych lub sieci płatniczych) i mówią wspólnym głosem przed regulacjami. Drogi dla kooperacji i budowania przemysłu muszą być zidentyfikowane¹⁸.

Interesującym przykładem współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami nastawionymi na zysk a przedsiębiorstwami społecznymi jest kooperacja Cicibanku z firmą Swadahaar. Warto przypomnieć, iż Citigroup to jedna z największych światowych bankowych grup, która dostarcza usługi finansowe dla klientów w 100 krajach i ma ponad 200 mln kont klientów.

¹⁷ Ibidem, p. 18-19.

¹⁸ Ibidem, p. 19-20.

Stworzenie Citigrup Microfinance Grup w 2004 roku wyróżniło ten bank jako jeden z niewielu gotowych, aby wejść w sektor mikrofinansów¹⁹.

Współpraca pomiędzy Citibank i Swadahaar pozwoliła zorientowanemu na zysk Citi wejść na rynek z bardziej szacowanym kosztem przez mniej zorientowanego na zysk Swadahaar. Współpraca ta pozwoliła na uruchomienie bankomatów, gdzie weryfikacja jest dokonywana za pomocą linii papilarnych (dotknięcie palcem specjalnego czytnika). Co prawda na początku takie działanie nie jest opłacalne, ale ma swoją perspektywę na przyszłość. W niektórych krajach klienci o niskim dochodzie mogą nie być funkcjonalnie piśmienniczy albo mogą używać lokalnego języka, który nie jest językiem handlowym. Ci konsumenci potrzebują bankomatów, które wykorzystują zdjęcia lub nawet głos. Niektóre bankomaty pokazują zdjęcie walut, aby zilustrować menu dla potencjalnych wypłat pieniężnych²⁰.

Zakończenie

Wykluczenie finansowe to zjawisko o dwóch wymiarach. Z jednej strony na uwagę zasługują kraje zaawansowane (w artykule przedstawiono dane statystyczne wybranych krajów Europy Zachodniej), w których jest znaczna liczba osób nieposiadających dostępu do usług bankowych (czy nawet konta bankowego). Inna perspektywa jawi się w odniesieniu do krajów rozwijających się, gdzie mikrokredyty stanowią o „bytności” tysięcy rodzin. Szczególnego wymiaru nabiera zatem przykład „inwestowania” przez zaawansowany świat w zbrojenia i omijania przez te kraje problemów regionów ubogich. Bez żadnych wątpliwości można stwierdzić, że rozwój gospodarczy i jego wzrost w istotnej mierze zależą od zwalczania tego zjawiska, choć pomoc ubogim może się jawić również z „biznesowego” punktu widzenia jako korzystna.

¹⁹ Ibidem, p. 175.

²⁰ Ibidem, p. 116.

Bibliografia

1. Chen S., Ravallion M.: The developing world is poorer than we thought, but no less successful in the fight against poverty. World Bank, August 2008.
2. Financial Services Provision and Prevention of Financial Exclusion. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Inclusion, Social Policy Aspects of Migration, Streamlining of Social Policies, European Commission 2008.
3. Human Development Report 2007. United Nations, New York 2007.
4. Rhyne E.: Microfinance for Bankers and Investors. Understanding the Opportunities and Challenges of the Market at the Bottom of the Pyramid. McGraw Hill, New York – Chicago 2009.
5. Schultz R.A.: Information Technology and the Ethics of Globalization: Transnational Issues and Implications. Information Science Reference, Hershey – New York 2010.
6. Shah A.: Poverty Facts and Stats, <http://www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats#src1> z dn. 22.02.2009.
7. The Millenium Development Goals Report. United Nations, New York 2007.
8. World Bank Key Development Data & Statistics. World Bank 2008.

Abstract

Financial exclusion is a complex and dynamic process. Some people experience short periods of exclusion, maybe more than once in their lives. For a small number, however, it can be long-term. The majority of people without financial products are excluded because of pricing and inappropriate product design. Although most have never used financial products. A small group, however, have either been refused access to financial products or make a conscious decision not to use them. Financial exclusion depends mainly on who you are, but where you live is also important. Concluding, possible solutions to financial exclusion should focus on four main areas: reducing barriers to access; product design; delivery of services; and encouraging take-up. Tackling these may require action by government and financial institutions in partnership.